

2004. — 332 с. 13. Почепцов Г. Стратегия / Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук ; К. : Ваклер, 2005. — 384 с. — (Серия «Образовательная библиотека»). 14. Ридинг К. Стратегическое бизнес-планирование: Динамическая система повышения эффективности и обеспечения конкурентного преимущества / Клайв Ридинг ; пер. с англ. ; под. ред. и. А. Войтюк. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. — 384 с. 15. Романенко С. Віртуальна реальність / С. Романенко // Соціологічна енциклопедія / редкол. : В. Г. Городяненко (уклад.) та ін. — К. : Академвидав, 2008. — С. 493—494. 16. Скуратівський В. Міф / В. Скуратівський // Філософський енциклопедичний словник / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ. — К. : Абрис, 2002. — С. 386—387. 17. Томпсон-мл. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / Артур А. Томпсон-мл., А.-Дж. Стрикленд III ; пер. с англ. — 12-е изд. — М. : Вильямс, 2009. — 928 с. 18. Тэрбин П. Стратегические игры / Патрик Тэрбин; пер. с англ. — Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2003. — 264 с. 19. Успіх // Словник української мови : в 11 т. — К. : Наукова думка. — Т. 10. — 1979. — 658 с. 20. Харилло Карлос Х. Стратегическая логика: Логическая основа решения бизнес-проблем / Карлос Х. Харилло ; пер. с англ. ; под науч. ред. О. Б. Максимовой. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. — 304 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И СОЦИОПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ИСТОЧНИКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ИЗДАТЕЛЬСКИХ СТРАТЕГИЙ

Раскрывается роль стратегического виденья, стратегического мышления, стратегического анализа в системе стратегического планирования, а также основные принципы поиска эффективных стратегий.

CONCEPTUAL AND SOCIO-PSYCHOLOGICAL SOURCES OF PUBLISHING STRATEGIES' COMPETITIVENESS

The article discloses the role of strategic vision, strategic thinking, strategic analysis in the system of strategic planning, and also the basic principles of effective strategies' search.

Стаття надійшла 19.04.2012

УДК 94 (477)

І. А. Мельник

Українська академія друкарства

УРОКИ ГРУШЕВСЬКОГО І СУЧАСНІ РЕАЛІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ (до виходу 12 томів «Творів» Великого Українця)

Оглядаються й аналізуються перші 12 томів «Творів» Михайла Грушевського із п'ятдесяти томного зібрання його праць, над підготовкою яких вже десять років трудяться науковці Інституту української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського Національної академії наук України та колектив Державного підприємства «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ» за підтримки Державного комітету телебачення і радіомовлення України.

Михайло Грушевський, зібрання «Твори», державотворення

Видання найповнішого зібрання «Творів» Михайла Грушевського — подія небуденна, більше того, знакова для незалежної Української держави, яку він створював, будував і наближав до нас своєю діяльністю як історик і провідний діяч національно-культурного й державного відродження України. Його наукова і політична спадщина налічує майже дві тисячі публіцистичних і наукових праць з історії України, а також містить численні архівні, зокрема, епістолярні матеріали, які є багатющою скарбницею думок і практичного досвіду з різних проблем українського державотворення. Такий масштабний національний видавничий проект реалізується вперше, адже публікуються майже всі праці Великого Українця.

Михайло Грушевський, як відомо, очолював Центральну Раду, тодішній парламент, що фактично дорівнювало посаді президента Української Народної Республіки. Його політична активність сприяла пізнанню світом української нації, визнанню її незалежності, зрештою, допомагала сприйняти її широкими верствами населення всередині країни. Не все, зрозуміло, було правильно в його діях, особливо, якщо оцінювати їх з позицій сьогодення. Однак помилки й прорахунки, допущені під час державотворчих процесів, слід всебічно аналізувати, щоб унеможливити їх повторення в наш час та у майбутньому.

Як зазначає головний редактор Головної редколегії «Творів» доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України Павло Сохань, «Уся багатогранна творча спадщина і практична діяльність М.Грушевського мають особливо важливе значення для утвердження Української держави. Адже й тепер... постає багато питань про шляхи розбудови політичної системи нашої держави, про зміст і завдання внутрішнього життя і міжнародних стосунків. Чимало невизначеного залишається у питаннях про роль ідеології, політичну стратегію в сучасному житті. Треба багато зробити для виховання національно свідомих патріотів, щоб процес розбудови нашої незалежної держави був поступальним і невідоротним. Успішному вирішенню цих та багатьох інших проблем значною мірою може зарадити ґрунтовне вивчення творчої спадщини таких велетів історичної і суспільно-політичної думки, як М. Грушевський» [2, т. 1, с.14–15].

Як бачимо, вихід друком перших 12 томів «Творів» важко переоцінити. Особливо корисними й повчальними є політико-ідеологічні студії, вміщені в серії «Суспільно-політичні твори». Адже саме ці праці лягли в основу обґрунтованої ним національної історіографічної схеми. Це стосується, зокрема, збірників статей «З біжучої хвилі», «Наша політика», «На порозі Нової України», «Вільна Україна» та інших, написаних М. Грушевським з 1894 до 1923 року. Найвідоміші серед них — «Вступний виклад з давньої історії Руси, виголошений у Львівському університеті», «Звичайна схема «руської історії й справа раціонального укладу східного слов'янства», «Спірні питання староруської етнографії» та «Етнографічні категорії й культурно-археологічні типи в сучасних студіях Східної Європи».

На думку відповідального секретаря Головної редколегії «Творів» І. Гирича, ці статті тематично могли б належати до серії наукових праць з історії, проте друкуються у серії «Суспільно-політичні твори», оскільки є політико-ідеологічним обґрунтуванням політичних вимог українства на зламі XIX–XX ст. Так, у статті «Звичайна схема «руської» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства» М. Грушевський обґрунтував власну наукову концепцію історії українського та білоруського народів, спростувавши таким чином панівну концепцію «общерусської» історії та культури. «Ми знаємо, — писав він, — що Київська держава, право, культура була утвором одної народності, українсько-руської, Володимиро-Московська — другої, великоруської... Етнографічна й історична близькість народності українсько-руської до великоруської не повинна служити причиною до їх перемішувань — вони жили своїм життям поза історичними стичностями і стрічами» [2, т. 1, с. 77].

У серії «Історичні студії та розвідки» (вона охоплює наступних п'ять томів) увійшли статті, передмови, матеріали історичного наукового характеру, написані впродовж усієї наукової діяльності вченого. Хронологічні межі серії: 1888–1934 роки. У першому розділі містяться археографічні замітки, передмови та публікації до збірників джерел, у другому — археологічні студії. У третьому розділі публікуються історичні та етнографічні дослідження, а в четвертому — огляди, реферати та рецензії. Ці праці друкувались окремими статтями в журналах «Киевская старина», «Записки НТШ», «Записки історико-філологічного відділу ВУАН» тощо.

Особливий інтерес викликають статті, написані М. Грушевським упродовж його десятирічного перебування в Галичині. Власне, це окремі праці, об'єднані загальною назвою — «Розвідки і матеріали до історії України — Руси». Як підкреслює П. Сохань, ці історичні праці дають змогу глибше і ґрунтовніше ознайомитися з творчою лабораторією вченого, його методологією і методами дослідження, отримати більш широке уявлення про погляди історика на різні історичні події в житті та діяльності українського народу в контексті всього історичного розвитку людства» (2, т. 5, с. 8). З опублікованих у «Творах» студій та розвідок доходимо висновку, наприклад, що концепція так званого слободаризму, згідно з якою в центрі історичного розвитку України вчений завжди ставив український народ як етноісторичну цілісність, є стрижневою не лише в його фундаментальних узагальнюючих працях, але й в усій його історіографічній спадщині. Знайомлячись з нею, бачимо, що М. Грушевський, відповідно до єдності історичного процесу на українських землях, до єдності культурного і духовного процесів, науково обґрунтував право українського народу на самостійний розвиток, зміцнив його моральний дух, і, власне, створив теоретичні передумови для наукового (і публіцистичного) розуміння поняття українська національна ідея.

Методологічним є положення, що при розбудові власної держави українцям свої зусилля треба спрямовувати насамперед на те, що «становить для нас задачу дня, якої не обійти, ані обминути не можна в поступовім руху

нашої суспільності — розв'язання національної проблеми» [2, т. 2, с. 4] і «добитися того, щоб кождий член українського народу, на верхах і на низах, цінив і дорожив національною, народною українською формою» [2, т. 2, с. 7–8]. На жаль, цей заповіт основоположника української модерної держави й досі залишається недосяжним ідеалом для національної еліти. Як справедливо зазначає А. Гальчинський, за роки незалежності українська нація поки що не відтворила повною мірою свої духовні цінності, віру в саму себе, своє ідейно-моральне обличчя. «Ми ще не стали самими собою, — зазначає він, — до кінця не осмислили свій історичний досвід, не утвердили своє власне «я» [1].

Більше того, у суспільстві відбуваються протилежні процеси: політичні сили, серед яких є чимало антагоністичних, замість того, щоби дбати про консолідацію української нації, духовне вдосконалення людей, взаємопоборюють себе. Українська держава погрузла в перманентних кризах — політичних, економічних, духовних та інших. Її розбудові чинять опір як «вороги явні, які не криють своєї ненависті до всеукраїнської ідеї та її прояву, так і «вороги хатні, в самих українських кругах». Чимало з них проявляють антиукраїнську сутність навіть у стінах парламенту, який утримується коштом українського народу. Як тут не згадати М. Грушевського, який, уболіваючи за майбутнє української державності й знаючи особливості нашої ментальності, з гіркотою писав, «що ми й український сойм дістанемо, але в нім 90% буде сидіти таких «тоже малороссов», яким усе українське буде «несерьезно» [2, т. 2, с. 8].

Не випадково він так багато уваги приділяв необхідності подолання регіональних, міжконфесійних, соціальних та інших протистоянь, незгод, політичних чвар, що роз'єднують і послаблюють українські сили. Саме тому закликав українців консолідуватися на ґрунті національних інтересів, і гаряче, рішуче закликав українську громадськість служити вітчизні, переборювати національну роздвоєність, байдужість до проблем власного народу. «Се обов'язок сучасних українців, нашого покоління такий ясний і неминучий, як тільки бути може, наголошував М. Грушевський у статті «О любви к Отечеству и народной гордости,» — «песій обов'язок»... від якого нема ані увільнення, ані апеляції. Свідомість його треба прищепити кожному нашому земляку, від малого до старого, від школяра до різних «генералів» нашої суспільності. Треба переконати, що всякий, хто перед лицем сього ясного обов'язку тягне набік чи то розмовами про ширші задачі нинішнього моменту, які, мовляв, не дають змоги думати поруч них про потреби свого народу й своєї суспільності, чи наміряється просто уєдинитися «под сень струй», щоб на свободі розмірковувати, чи має українство підставу для свого дальшого розвитку, чи ні, — що всякий такий українець — се простий дезертир; не «тоже малорос», а «теж виродок» українського народу, який покидає його в найтяжчу, найважливішу хвилю його життя! Нехай він раз се почує й знає!» [2, т. 2, с. 24].

Як не прикро про це говорити, однак багато з того, що було актуальним на початку ХХ ст., є злободенням для сучасного суспільно-політичного життя України. Взяти хоча б проблеми стабільності та злагоди в суспільстві. Хіба нас

сьогодні не тривожить роз'єднаність українців? Яким буде наш завтрашній день? Як досягти всеукраїнського консенсусу?

Вивчаючи «Твори» переконалися, що згадані проблеми значною мірою мають давнє коріння, а тому варто знати власну історію, аби зробити правильні висновки з допущених помилок. Власне, «рецепт» національного порозуміння, за М. Грушевським, полягає у тому, щоб «на ґрунті національних інтересів, взятих з становища поступового і демократичного, повинні зійтися, на певних спільних точках, всі українські партії, політичні групи і одиниці з огляду на загрожене становище українства в теперішніх часах. І поза таким національним союзом — формальним чи хоч би моральним — українських партій та політичних груп, властиво, не повинно бути місця для українця, який хоче бути українцем, то значить — не хоче зрадити українському народові в теперішнє «врем'я люте»! [2, т. 2, с. 9].

Отже, основний постулат Великого Українця полягає в тому, щоб не думати, що наше діло зробить хтось за нас — чи час, чи люди.

«Час сам собою нічого не робить, писав М. Грушевський, й те, що приносить він, як то кажуть, сам собою, наперед *перед часом* здобувалося тяжкими й гарячими змаганнями та жертвами людей, які наважилися пробити сей новий пролом в тяжкій інерції життя» [2, т. 2, с. 4]. А тому, на його думку, «треба зв'язати почуттям національної одності суспільні верстви й класи та різні територіальні часті української землі й утворити ту національну підставу, на якій кожний нарід, кожна нація сучасна розвиває свою культурну чи суспільну еволюцію» [2, т. 2, с. 4].

Не випадково М. Грушевський так пристрасно бив у набат, вигукуючи: «Який незвичайно малий процент передплатників і читачів серед тридцяти-мільйонної української людності знаходять перші українські газети і журнали!... Який незначний процент припадає далі на українську книжку в загальній сумі того, що обертається на українській території! Як слабо проявляє себе українська стихія в житті! Чим заявила себе розкріпощена українська література? Чим показали себе... українські вчені?» [2, т. 2, с. 4–5]. Тобто, він говорив про високу ціну українського слова, про потребу вживання української мови в контексті буття політичної нації, формування нового типу політично свідомого українця.

На жаль, ця проблема й досі є для нас актуальною. Адже українська мова не стала мовою більшості сучасної еліти, не має поширення в тих сферах, які зараз визначають науково-технічний прогрес. Більше того, на думку професора В. Васютинського, «в українському ментально-культурному просторі відбулася ґрунтовна деінтелектуалізація україномовних сфер і жанрів та деукраїнізація сфер і жанрів інтелектуальних» [3].

Як бачимо, ситуація дуже тривожна. Для того, щоб її виправити, потрібна широка державна підтримка всієї гуманітарної сфери на законодавчому рівні. Це дасть змогу сучасній українській еліті швидко й адекватно реагувати на політичні виклики часу, опановувати механізми досягнення національної злагоди на рівні свідомості пересічних українців.

1. Гальчинський А. Енергетика нації. Чому нам не слід боятися звинувачень у виявах націоналізму / А. Гальчинський. // День. — № 37. — 2010. 2. Грушевський М. С. Твори: у 50 т. / Редкол.: Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. — Львів: Світ, 2002. — Т. 1: Серія «Суспільно-політичні твори (1894–1907)» — 2002. — 592 с.; Т. 2: Серія «Суспільно-політичні твори (1907–1914)». — 2005. — 704 с.; Т. 5: Серія «Історичні студії та розвідки (1888–1896)». — 2003. — 592 с. 3. День. — № 31. — 2010.

УРОКИ ГРУШЕВСКОГО И СОВРЕМЕННЫЕ РЕАЛИИ УКРАИНСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ (К ВИХОДУ 12 ТОМОВ «ПРОИЗВЕДЕНИЙ» ВЕЛИКОГО УКРАИНЦА)

Рассматриваются и анализируются первые 12 томов «Произведений» Михаила Грушевского из пятидесяти томного собрания его трудов, над подготовкой которых, уже почти десять лет работают ученые Института украинской археографии и источниковедения имени М. Грушевского Национальной академии наук Украины и коллектив Государственного предприятия «Всеукраинское специализированное издательство «Сvit» при поддержке Государственного комитета телевидения и радиовещания Украины.

HRUSHEVSKY LESSONS AND CONTEMPORARY REALITIES OF UKRAINIAN STATEFORMING. TO RELEASE OF 12 VOLUMES OF WORKS OF THE GREAT UKRAINIAN

First 12 volumes of the «Works» of Hrushevsky fifty volume collection of his works, on preparing which for ten years, are working scientists of Ukrainian Institute of Archeology and Source after M. Hrushevsky of the National Academy of Sciences of Ukraine and the staff of the State Enterprise «All-Ukrainian specialized publishing house «Svit» supported by the State Committee of television and radio broadcasting of Ukraine, are examined and analyzed.

Стаття надійшла 18.05.2012

УДК 027.52: 025.5

В. П. Несін

Київський національний університет культури і мистецтв

СІЛЬСЬКА БІБЛІОТЕКА ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР МІСЦЕВОСТІ

Розкриваються можливості сільської бібліотеки як інформаційного центру у забезпеченні інформаційних потреб сільського населення. Наголошується на функціонуванні бібліотечно-інформаційного медіа-центру в сільській місцевості.

Інформація, сільська бібліотека, функції, інформаційні потреби, інформаційний медіа-центр

В інформаційному, культурно-освітньому забезпеченні сільської громади значну роль відіграють сільські бібліотеки. Саме сільські книгозбірні